FUNDACJA IM. STEFANA BATOREGO

forumIdei

Polskie podziały: polaryzacja młodych

Ewelina Nowakowska

Polskie podziały to cykl publikacji opisujących to, co łączy i co różnicuje polskie społeczeństwo. Na podstawie najnowszych badań społecznych analizujemy wymiary i uwarunkowania polaryzacji, stratyfikacji oraz konfliktów społecznych, ale też czynniki sprzyjające solidarności, współpracy, wyrównywaniu szans i przełamywaniu wzajemnej nieufności.

W ostatnich latach dostrzega się większe zainteresowanie młodych polityką[1] oraz ich silniejszą aktywność wyborczą[2]. Jednocześnie coraz częściej pojawia się pytanie, jak właściwie rozumieć ich decyzje i wybory polityczne. Czy są one wynikiem trwałych zmian w poglądach i sposobie postrzegania polityki, czy może stanowią jedynie chwilową reakcję na aktualne wydarzenia i procesy zachodzące w społeczeństwie? Ponadto nie brakuje głosów, że młode pokolenie (ideowo) dystansuje się od poglądów i wartości starszych osób. Z tego powodu różnice między pokoleniami mogą być dziś równie ważne, a czasami nawet głębsze niż tradycyjny podział na lewicę i prawicę.

1 Należy zwrócić uwagę, że w 2026 roku osoby w wieku 18–29 lat stanowią grupę urodzoną w latach 1997–2008, co w wielu typologiach pokoleniowych zalicza się do pokolenia Z (generacji Z). Granice tego pokolenia są jednak umowne i mogą różnić się w zależności od przyjętej typologii. W niniejszej analizie młodzi są rozumiani szerzej, jako osoby, które dorastały w okresie dynamicznego rozwoju technologii cyfrowych, internetu i mediów społecznościowych. Warunki te mają istotny wpływ na sposób, w jaki młodzi postrzegają otaczający ich świat, zdobywają informacje, a także kształtują swoje poglądy i postawy polityczne.

2 Zob. np. M. Cześnik, P. Zagórski, *Electoral Turnout*, w: *The Oxford Handbook of Polish Politics*, red. K. Walecka, S. Guerra, F. Casal Bértoa, Oxford 2025, s. 394–413.

Nie jest to więc przedstawienie szczegółowych sposobów opisywania młodych w polityce w kraju, lecz punkt wyjścia do dalszej analizy, oparty na aktualnych obserwacjach i wnioskach[3]. W tekście proponuję cztery tezy, które następnie rozwijam, zarówno poprzez odwołanie do badań i literatury, jak i przez interpretację realiów społecznych oraz politycznych współczesnej Polski. Na koniec sformułowano pytanie stanowiące podsumowanie podjętych rozważań. Całą analizę traktuję nie tylko jako próbę opisania tego, co jest, lecz nade wszystko jako potrzebę zasugerowania, jak można o tym mówić i co z tego wynika.

Teza pierwsza. Podział na lewicę i prawicę jest obecny wśród młodych ludzi, ale kategorie „lewica" i „prawica" nie są dla nich prostymi etykietami

Podział na lewicę i prawicę jest obecny wśród młodych ludzi w kraju, jednak coraz wyraźniej dostrzega się, że młodzi nadają mu nowe znaczenie, odrywając go od tradycyjnego układu partyjnego i utrwalonych politycznych etykiet. Podział ten staje się narzędziem budowania własnej tożsamości politycznej poza duopolem PO–PiS, a zarazem sposobem artykulacji nowych potrzeb i konfliktów społecznych, które nie mieszczą się w ramach dotychczasowej rywalizacji politycznej. W takim ujęciu młodzi dostrzegają ograniczoną przydatność obu tych kategorii w opisywaniu poglądów politycznych w kraju[4].

Jak należy to interpretować?

Wynik ten należy interpretować głównie w kontekście trudności młodego pokolenia z identyfikowaniem się z tradycyjnymi kategoriami ideologicznymi, co wpisuje się w postępującą zmianę sposobu postrzegania podziałów politycznych w Polsce[5]. Młodsze pokolenia coraz trudniej identyfikują się z kategoriami takimi jak lewica i prawica, co, po pierwsze, wynika z faktu, że tradycyjne znaczenia przypisywane tym kategoriom w polskich realiach politycznych są dla nich nieczytelne i coraz mniej adekwatne. Po drugie, ów wymiar poprzez swoją symbolikę nabiera dla nich nowego znaczenia. W zasadniczy sposób zjawisko to należy wiązać z procesem kształtowania się odrębnej tożsamości pokoleniowej, która nie musi być osadzona w dotychczasowym schemacie rywalizacji między głównymi ugrupowaniami politycznymi, czyli Prawem i Sprawiedliwością a Platformą (Koalicją) Obywatelską[6].

Od blisko 20 lat obserwujemy dominację dwóch ugrupowań – PiS i PO (KO) – które doprowadziły do ukształtowania dwóch konkurencyjnych narracji politycznych i zagospodarowały oś podziału lewica–prawica, nadając jej znaczenie zakorzenione w doświadczeniach starszych pokoleń. Stało się to za sprawą wytworzenia wspólnego świata narracji z symbolami i opowieściami tłumaczącymi biograficzne

3 Należy podkreślić, że w niniejszych analizach nie koncentrowałam się na szczegółowym określeniu pozycji klasowej młodych ani na pogłębionej analizie ich uwarunkowań społeczno-demograficznych. Tego rodzaju analizy zapewne pozwoliłyby spojrzeć na badane zjawisko z innej perspektywy i być może ukazałyby bardziej złożony jego obraz. Celem było jednak przede wszystkim nakreślenie politycznego i ideowego tła współczesnych podziałów wśród młodych w kraju, pokazanie, jak dzielą się oni dziś w wymiarze politycznym i ideowym.

4 Zob. E. Nowakowska, *Zrozumieć zmianę. Konstruowanie tożsamości ideowych młodej lewicy i młodej prawicy w warunkach przemian politycznych i społecznych w Polsce po 2015 roku*, w: *Zmiana społeczna, pandemia, kryzys. Konteksty empiryczne i teoretyczne*, red. K. Andrejuk i in., Warszawa 2021.

5 Zob. np. A. Kądziela, *Polityczny portret młodych Polaków 2023*, Warszawa 2023.

6 Zob. E. Nowakowska, *Zrozumieć zmianę...*, dz. cyt.

doświadczenia Polaków, a jednocześnie prowadzącymi do integracji różnych grup społecznych w obrębie elektoratów tych partii[7].

Wśród młodszych pokoleń obserwuje się zmianę sposobu rozumienia podziału na lewicę i prawicę, który coraz rzadziej sprowadza się do rywalizacji między PiS a PO (KO)[8]. Młodzi nie wiążą pojęć lewicowości i prawicowości w takim samym stopniu, jak starsze pokolenia, z historycznymi doświadczeniami transformacji ustrojowej, które w zasadniczy sposób wpłynęły na kształtowanie się podziałów politycznych po 1989 roku[9].

Zdaniem młodych podział na Polskę liberalną i solidarną to podział społeczno-polityczny skonstruowany na potrzeby kampanii wyborczej w 2005 roku, silnie polaryzujący starsze pokolenie[10]. W ich ocenie służy to utrzymywaniu partykularnych interesów i utrudnia działania na rzecz dobra wspólnego w polityce, jak i artykulację indywidualnych poglądów na prawicy i lewicy[11]. Warto w tym kontekście uwzględnić również sposób, w jaki postrzegają PRL, oraz ocenę komunizmu – oba te zagadnienia są niemal bez znaczenia wśród młodych ludzi na prawicy i na lewicy[12]. Rozumiany w ten sposób podział na lewicę i prawicę, utożsamiany z rywalizacją PiS i PO (KO), nie stanowi dla młodych oczywistego punktu odniesienia w definiowaniu własnych poglądów politycznych[13].

Co więcej, może o tym świadczyć dostrzegany wśród nich sceptycyzm. Dystans do instytucji demokratycznych[14] oraz wobec tradycyjnych partii i elit politycznych należy wiązać w głównej mierze z potrzebą własnej reprezentacji politycznej. Stanowi to przede wszystkim przejaw tego, że młodzi chcą czuć się włączeni do systemu na poziomie symbolicznym, politycznym, dyskursywnym. Nie należy tego sprowadzać wyłącznie do postaw antysystemowych, ograniczających się do sprzeciwu wobec obecnego systemu i partii *mainstreamu*. Młodzi kierują się w stronę tych, którzy są gotowi wysłuchać ich postulatów, dostrzegać ich problemy i uwzględniać w swoich działaniach politycznych, realizując agendę polityczną w taki sposób, aby młode pokolenie mogło odnaleźć w niej własne doświadczenia biograficzne i historyczne[15]. Nie chodzi im o to, aby odwoływać się nieustannie do dawnych sporów, które niewiele mówią o współczesnych wyzwaniach.

Wobec tego młodzi tworzą bardziej zróżnicowane postawy polityczne, które nie muszą wpisywać się w tradycyjny podział ideologiczny. Przejawem takich postaw może być fakt, że głosowanie na partię określaną jako prawicowa lub lewicowa nie musi oznaczać pełnej identyfikacji z jej ideologią ani

7 Zob. np. M. Cześnik, M. Grabowska, *Popękane polskie społeczeństwo jako pole badawcze – dane, fakty, mity*, „Przegląd Socjologiczny" 2017, nr 3, s. 9–43; także: M. Cześnik, M. Kotnarowski, *Nowy wymiar politycznego współzawodnictwa: Polska solidarna versus Polska liberalna*, „Studia Polityczne" 2011, nr 27, s. 129–158.

8 Zob. A. Kądziela, *Polityczny portret...*, dz. cyt., s. 20; także: K. Izdebski, P. Marczewski, F. Pazderski, *Rozczarowani państwem, zadowoleni z życia. Prezydenckie wybory młodych Polek i Polaków*, Warszawa 2025, https://www.batory.org.pl/publikacja/rozczarowani-panstwem-zadowoleni-z-zycia-prezydenckie-wybory-mlodych-polek-i-polakow/ (dostęp do przypisów tu i dalej: 26 października 2026).

9 Wprawdzie doświadczenia transformacji ustrojowej mają szczególne znaczenie dla starszych pokoleń, jednak należy uczciwie stwierdzić, że ich pośrednie konsekwencje mogą być widoczne również w postawach młodszych generacji. Wynika to m.in. z utrzymujących się nierówności regionalnych, ponieważ peryferyjne obszary kraju w mniejszym stopniu skorzystały z przemian, co znajduje odzwierciedlenie w poziomie rozwoju i dostępności usług publicznych.

10 E. Nowakowska, *Zrozumieć zmianę...*, dz. cyt.

11 Tamże.

12 Tamże.

13 Tamże.

14 K. Gagatek, U. Karaś, J. Kelsz, *Stan Młodych 2025*, Warszawa 2025; F. Pazderski, *Rozczarowani indywidualiści w poszukiwaniu nowej jakości w polityce. Demokracja i aktywność obywatelska oczami młodych Polaków*, Warszawa 2019.

15 Zob. np. K. Izdebski, P. Marczewski, F. Pazderski, *Rozczarowani państwem, zadowoleni z życia...*, dz. cyt.

akceptacji wszystkich postulatów zawartych w jej programie[16]. A także to, że w przypadku najmłodszych wyborców istotną rolę w podejmowaniu decyzji wyborczych odgrywają ich własne poglądy polityczne, a dopiero w kolejnym kroku analizują oni założenia programowe[17].

Można zatem rzec, że dla młodego pokolenia wyborców partyjne etykiety straciły na znaczeniu. Za to liczą się dla nich wyrazisty, bezpośredni przekaz, spójność i autentyczność konkretnego polityka (np. w mediach społecznościowych), a nie to, czy dana partia mieni się „lewicową" bądź „prawicową". Wygra ten, kto skuteczniej młodych zmobilizuje, oferując im poczucie reprezentacji ich potrzeb i oczekiwań[18]. Tworząc własne, można być rzec, bardziej pragmatyczne podejście do polityki.

Dlaczego tak się dzieje?

Nie brakuje głosów, że młodzi czują się marginalizowani przez klasyczny system partyjny, nierzadko określany przez nich jako „oderwany od rzeczywistości" i od ich codziennych problemów[19]. Z tego powodu część z tej grupy wyborców może zwracać się w stronę osób i ruchów, które podważają obecny system i proponują jego zmianę[20], przy czym młodzi mogą postrzegać ich zarazem jako atrakcyjną alternatywę dla tradycyjnych ugrupowań politycznych – ale nie są to jedyne czynniki wpływające na uwagę młodego pokolenia[21]. Takie partie i ugrupowania sprawnie wykorzystują media społecznościowe, dostosowując język i formę przekazu do młodego elektoratu, wykorzystując platformy cyfrowe, w tym TikTok czy Instagram, które docierają do odbiorców z krótkim, wyrazistym przekazem[22]. Z kolei takie media coraz częściej tworzą nowe przestrzenie aktywności i życia społecznego, co wiąże się z większą mobilnością i dostępem do informacji[23].

Warto przy tym podkreślić, że dotychczasowe badania skupiały się głównie na tradycyjnych formach zaangażowania młodych w życie publiczne, takich jak przynależność do partii politycznych, udział w wyborach czy członkostwo w organizacjach młodzieżowych. Te klasyczne kanały coraz rzadziej angażują młodych w politykę[24]. Wspomniane media społecznościowe, takie jak TikTok czy Instagram[25], stają się ważną platformą debaty publicznej, tworząc nowy język i nowe wzorce

16 J. Lipka, *Zgodnie z programem partii? Różnice między młodymi wyborcami polskich ugrupowań w zakresie poglądów politycznych przed wyborami parlamentarnymi w 2023 roku*, „Przegląd Politologiczny" 2026, nr 1, s. 76–91.

17 D. Pieniężny, *Kim są debiutujący wyborcy? Poparcie udzielane przez młodych wyborców w elekcjach parlamentarnych w Polsce w latach 2011–2023*, „Dyskurs i Dialog" 2024, nr 13, s. 19.

18 Co może również tłumaczyć np. przepływ wyborców między Konfederacją a Partią Razem. Zob. A. Kądziela, *Partycypacja młodych Polaków w wyborach parlamentarnych w 2023 r. – determinanty aktywności wyborczej*, „Przegląd Politologiczny" 2024, nr 4, s. 101–123.

19 Zob. E. Nowakowska, *Autoidentyfikacje ideowe młodej lewicy i młodej prawicy w Polsce w latach 2015–2020* [rozprawa doktorska], https://ludzie.nauka.gov.pl/ln/profiles/2oHDfrVVZDS.

20 Zjawisko zwiększonego poparcia młodych dla ugrupowań sytuujących się na radykalnej prawicy i radykalnej lewicy obserwowane jest w wielu krajach Europy. Nie ma ono jednak jednolitego charakteru. Jego skala i kierunek różnią się w zależności od kraju.

21 W tym kontekście warto również zwrócić uwagę na wyniki ostatnich wyborów na prezydenta Krakowa. Według badań Ipsos na niezależnego kandydata Łukasza Gibałę głosowało 75,1% wyborców w wieku 18–29 lat.

22 Ten trend dostrzega się zarówno w przypadku prawicowej AfD w Niemczech oraz Konfederacji w Polsce, jak i lewicowego Podemos w Hiszpanii.

23 Por. S. Horonziak, F. Pazderski, *Młodzi w Europie Środkowej 2024: Wyniki badania w Polsce*, Warszawa 2025; także: CBOS, *Młodzi Polacy o sobie*, Warszawa 2026, https://www.cbos.pl/PL/publikacje/diagnozy_tekst.php?id=7139.

24 R. Marzęcki, *Typowe i nietypowe wzorce mobilizacji młodych wyborców we współczesnej Polsce*, „Studia Politologiczne" 2025, nr 78, s. 9–31.

25 Należy również odnotować, że Facebook, w przeciwieństwie do TikToka, angażuje większą część starszych niż młodszych wyborców. Wobec tego zwraca się uwagę na te, a nie inne platformy cyfrowe.

polityczności, często bardziej atrakcyjne i zrozumiałe niż tradycyjna arena polityki z jej sformalizowaną agendą i językiem[26].

Oczywiście zaangażowanie polityczne młodych nie jest jednorodne. Coraz wyraźniej można dostrzec, że przesuwa się do przestrzeni wirtualnej, gdzie powstają nieformalne, cyfrowe formy zaangażowania (aktywizm w sieci), ale pozytywne nastawienie do wszelkiej aktywności społeczno-politycznej znajduje odzwierciedlenie również w podejmowanych przez młode pokolenie działaniach oddolnych, zarówno w formie petycji lub wolontariatu[27], jak i protestów oraz strajków. To zaangażowanie organizuje się wokół najbardziej palących problemów społecznych, które dotyczą praw kobiet i mniejszości seksualnych, zmian klimatu, polityk usług publicznych (edukacji, mieszkalnictwa)[28]. Jeśli młodzi pozostają bierni politycznie, częściej wynika to z apatii i zniechęcenia niż z całkowitego braku zainteresowania sprawami publicznymi[29].

Teza druga. Zatarcie tradycyjnych podziałów. Nowe postawy ideowe młodych

Podział na lewicę i prawicę jest obecny wśród młodych ludzi: część z nich określa swoje poglądy jako lewicowe lub prawicowe, ale nie wszyscy potrafią się jednoznacznie umiejscowić na osi lewica–prawica[30]. Może to świadczyć o ograniczonej adekwatności tych tradycyjnych etykiet, a nade wszystko wynikać z faktu, iż kategorie te nabierają nowych znaczeń, odmiennych od tych utrwalonych w dotychczasowym dyskursie politycznym. Prawicowość to nie wyłącznie PiS, tak samo jak lewicowość to nie wszystko, co znajduje się poza PiS. Można mieć konserwatywne poglądy i nie popierać Prawa i Sprawiedliwości, tak samo jak można być lewicowcem i nie zgadzać się ze wszystkim, co proponuje Platforma Obywatelska (Koalicja Obywatelska).

O obecności podziału na lewicę i prawicę wśród młodych ludzi świadczą nie tylko deklarowane przez nich identyfikacje polityczne, ale również różnice w zakresie wyznawanych wartości i poglądów, szczególnie w wymiarze kulturowym[31]. To właśnie w tych obszarach różnice między młodymi stają się najwyraźniej widoczne, jednak interpretacja podziałów wymaga uwzględnienia szerszego kontekstu przemian społecznych.

Jednym z przejawów tego procesu jest coraz większa liberalizacja postaw wśród młodego pokolenia[32]. Zauważa się, że młodzi ludzie o poglądach prawicowych są otwarci na zmiany społeczne, ale jednocześnie chcą zachować część tradycyjnych wartości i zasad, takich jak rodzina, moralność, tradycja. Można więc uznać, że akceptują zmiany, o ile nie prowadzą one do całkowitego odejścia od dotychczasowego

26 Zob. R. Gloc, *Zdigitalizowani wyborcy debiutujący. Polityczne użytkowanie mediów społecznościowych i podejścia do polityki pokolenia Z w Polsce*, Nowy Targ 2024; także: K. Zylak, J. Ziółkowski, *Strategie profrekwencyjne partii politycznych wobec młodzieży przed wyborami w 2023 roku. Analiza platformy TikTok*, „Studia Politologiczne" 2025, nr 75, s. 190–223.

27 Zob. np. R. Więckiewicz, *Młodzi Polacy a wolontariat – próba diagnozy*, „Studia Politologiczne" 2025, nr 78, s. 81–100.

28 Zob. S. Horonziak, F. Pazderski, *Młodzi w Europie Środkowej 2024*, dz. cyt.

29 Może to wynikać z faktu, że nadal są niewystarczająco reprezentowani w organach ustawodawczych, a na poziom ich reprezentacji istotnie wpływają uwarunkowania instytucjonalne, takie jak system proporcjonalny czy minimalny wiek kandydatów.

30 Zob. np. *Młodzież 2025. Raport z badań zrealizowany przez Fundację CBOS 2026*, https://www.pap.pl/sites/default/files/2026-06/Mlodzie%C5%BC%202025%20raport.pdf.

31 J. Lipka, *Zgodnie z programem partii?*, dz. cyt.

32 Zob. np. Kądziela, *Polityczny portret młodych...*, dz. cyt. Zob. także: CBOS, *Sławomir Mentzen – polityczny self-made man. Wyborcy Sławomira Mentzena o Polsce, imigrantach, gospodarce, służbie zdrowia i Zielonym Ładzie*, Warszawa 2025, https://www.cbos.pl/PL/publikacje/fokusy_tekst.php?nr=4/2025. Zob. CBOS, *Wyborcy Sławomira Mentzena – jak postrzegali swojego kandydata i polską politykę przed wyborami?*, Warszawa 2025, https://www.cbos.pl/PL/publikacje/fokusy_tekst.php?nr=5/2025.

porządku społecznego[33]. Dotyczy to m.in. kwestii aborcji, eutanazji, małżeństw jednopłciowych czy adopcji dzieci przez pary jednopłciowe[34]. Z kolei młodzi o poglądach lewicowych częściej opowiadają się za głębszymi zmianami w tych obszarach i większą liberalizacją norm społecznych. W taki oto sposób różnica między młodą lewicą a młodą prawicą dotyczy nie tylko samych wartości, ale przede wszystkim stosunku do zachodzących zmian i tempa ich wprowadzania[35].

Czym innym pozostaje kwestia migrantów oraz integracji z Unią Europejską. Młodzi prawicowcy częściej wymieniają imigrację jako istotny w kraju problem, a także wykazują większy sceptycyzm wobec UE[36]. Należy jednak uwzględnić istotne zastrzeżenie: zarówno młodzi o poglądach lewicowych, jak i prawicowych dorastali już w warunkach członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Ich ewentualny sceptycyzm nie musi zasadniczo oznaczać dążenia do opuszczenia Wspólnoty, lecz częściej dotyczy konkretnych regulacji, nadmiernej w ich ocenie biurokracji czy zakresu ingerencji instytucji unijnych. W podobny sposób można odczytywać stosunek młodych do migracji, którą należy postrzegać nie tylko przez pryzmat kwestii humanitarnych, lecz jako element szerszej debaty o funkcjonowaniu państwa i jego bezpieczeństwie[37].

Jeśli szukać wyraźnych podziałów wśród młodych Polaków – oprócz tego, że można zauważyć ich coraz większe zróżnicowanie światopoglądowe – to na te różnice wpływa m.in. płeć. Młode kobiety częściej deklarują poglądy liberalne i lewicowe, natomiast wśród młodych mężczyzn częściej można spotkać poglądy konserwatywne, choć również w tej grupie występuje duże zróżnicowanie[38]. W tej części Europy dostrzega się zasadniczo silniejsze niż na Zachodzie tendencje konserwatywne[39]. O ile młodzi prawicowcy w Europie Środkowo-Wschodniej stają się bardziej progresywni w niektórych zagadnieniach, np. dotyczących równouprawnienia kobiet i praw osób LGBT, o tyle jednocześnie zauważa się silny zwrot ku postawom antyemigracyjnym, a także sceptycyzm wobec integracji europejskiej[40]. To ma również miejsce w Polsce.

Można więc uznać, że dla młodych istotą lewicowości są przede wszystkim postawy związane z podejściem do człowieka, jego praw i wolności, natomiast prawicowość w większym stopniu opiera się na przywiązaniu do określonego porządku i tradycyjnych wartości[41].

33 E. Nowakowska, *Zrozumieć zmianę...*, dz. cyt.

34 Dostępne badania wskazują, iż młodzi wyborcy są na ogół mniej konserwatywni w kwestiach światopoglądowych niż starsze grupy wyborców, co jest szczególnie widoczne w stosunku do dopuszczalności aborcji. Zjawisko to może dotyczyć również części młodych wyborców prawicy. Zob. np. CBOS, *Stosunek Polaków do aborcji i pigułki „dzień po"*, Warszawa 2024, https://cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_020_24.PDF, CBOS, *Wyborcy Sławomira...*, dz. cyt. Zob. CBOS, *Młodzi Polacy w badaniach CBOS 1989–2021*, Warszawa 2021, https://www.cbos.pl/PL/publikacje/diagnozy_tekst.php?id=6378.

35 E. Nowakowska, *Zrozumieć zmianę...*, dz. cyt.

36 Zob. np. S. Horonziak, F. Pazderski, *Młodzi w Europie Środkowej 2024*, dz. cyt.

37 Zob. E. Nowakowska, *Autoidentyfikacje ideowe młodej...*, dz. cyt.

38 R. Marzęcki, *Orientacje ideologiczne i lewicowo-prawicowa samoidentyfikacja młodych Polek i Polaków: obraz politycznej przepaści płciowo-pokoleniowej*, „Przegląd Politologiczny" 2023, nr 3, s. 5–18. Zob. także: CBOS, *Poglądy polityczne młodych Polaków a płeć i miejsce zamieszkania*, Warszawa 2021, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2021/K_028_21.PDF.

39 Zob. np. Pew Research, *Eastern and Western Europeans Differ on Importance of Religion, Views of Minorities, and Key Social Issues*, https://www.pewresearch.org/religion/2018/10/29/eastern-and-western-europeans-differ-on-importance-of-religion-views-of-minorities-and-key-social-issues/.

40 Zob. np. L. Jakli, *East-Central Europe: The Young and the Far-Right*, „Journal of Democracy" 2024, vol. 35 (2), s. 65–79.

41 E. Nowakowska, *Zrozumieć zmianę...*, dz. cyt. Zob. R. Marzęcki, *Orientacje ideologiczne...*, dz. cyt.

Teza trzecia. Młodych więcej łączy w kwestiach społeczno-ekonomicznych, niż dzieli

Wbrew przekonaniu o silnej polaryzacji młodego pokolenia, w wielu kwestiach dotyczących codziennego życia młodych więcej łączy, niż dzieli. Można założyć, że to niespolaryzowanie w zagadnieniach dotyczących życia codziennego stanowi jedną z cech odróżniających młodych wyborców od starszych grup wiekowych[42]. Młodzi nie tylko inaczej oceniają konkretne problemy, ale również odmiennie je definiują.

Wyborcy PiS i PO (KO) są zgodni co do znaczenia walki z inflacją i ograniczania wzrostu cen, a to dowodzi, że problemy związane z kosztami życia mogą stanowić wspólny punkt odniesienia dla obu elektoratów[43]. Kluczowe jest jednak rozróżnienie dwóch rzeczy: tego, jak wyborcy odczuwają problemy ekonomiczne, oraz tego, komu przypisują odpowiedzialność za nie i jakie rozwiązania uznają za właściwe. Sposób nazywania tych problemów, przypisywania im przyczyn oraz oceniania odpowiedzialności politycznej może sprzyjać pogłębianiu podziałów.

Wprawdzie obawy związane z codziennym funkcjonowaniem dotyczą wyborców niezależnie od wieku, jednak można postawić hipotezę, że młodsi częściej interpretują je w oderwaniu od rywalizacji między dwoma głównymi obozami politycznymi, wpisując je w szereg uwarunkowań społecznych i ekonomicznych. Problemy takie jak wysokie koszty życia, sytuacja na rynku pracy, dostępność mieszkań czy poczucie utraty bezpieczeństwa, dostęp do usług publicznych, w tym ochrony zdrowia czy edukacji, łączą młodych niezależnie od poglądów politycznych[44]. Takie ujęcie pozwala rozpatrywać konkretne postawy nie tylko przez pryzmat krajowej polaryzacji, lecz także w kontekście wyzwań charakterystycznych dla młodego pokolenia w Europie[45].

Wspólnym mianownikiem może być potrzeba „dobrego państwa"

Mimo różnic ideologicznych młodzi mogą mieć podobne oczekiwania dotyczące bezpieczeństwa, jakości życia, solidarności społecznej czy działań podejmowanych na rzecz dobra wspólnego. Młodzi najczęściej chcą postrzegać własne państwo jako solidarne – oferujące politykę propaństwową i prospołeczną, co może budzić pewne zaskoczenie[46]. Dostrzega się jednak, że zdaniem obu stron państwo powinno zapewniać obywatelom poczucie bezpieczeństwa oraz niezbędne wsparcie. Różnice dotyczą natomiast sposobu realizacji tych działań oraz zakresu zaangażowania w życie obywateli[47]. Młodzi prawicowcy większy nacisk kładą na priorytetowe traktowanie interesów polskich obywateli, podczas gdy młodzi lewicowcy nie dokonują w tym zakresie tak wyraźnego rozróżnienia. W tym kontekście można

42 Może o tym świadczyć sposób postrzegania odpowiedzialności za problemy ekonomiczne, co jednak nie przesądza, że młodsi wyborcy częściej poszukają ich przyczyn poza bieżącym „sportem" politycznym.

43 Zob. CBOS, *Postulowane priorytety rządu Donalda Tuska*, Warszawa 2026, https://www.cbos.pl/PL/publikacje/flashe_tekst.php?nr=34/2026.

44 Zob. K. Izdebski, P. Marczewski, F. Pazderski, *Rozczarowani państwem, zadowoleni z życia...*, dz. cyt.

45 Na przykład wzrost poparcia dla AfD wśród młodych Niemców należy wiązać przede wszystkim z niezadowoleniem z polityki partii głównego nurtu, obawami dotyczącymi migracji, rosnącymi kosztami życia i niepewnością ekonomiczną. Zob. np. *Niemcy. Najmłodsi wyborcy „pokoleniem strachu"*, https://www.dw.com/pl/niemcy-najm%C5%82odsi-wyborcy-pokoleniem-strachu/a-71461641.

46 Szczególnie w odniesieniu do wyborców Konfederacji, którzy deklarują poparcie dla niskich podatków. Głębsza analiza ich poglądów pokazuje jednak, że rozumienie tego postulatu może być bardziej złożone, niż sugerują same deklaracje. Zob. np. CBOS, *Sławomir Mentzen...*, dz. cyt.

47 Jednocześnie, jak wskazują badania, cechują ich wiara w samodzielność, indywidualizm i przekonanie, że aby osiągnąć sukces, trzeba polegać na sobie oraz sieci bliskich relacji, a nie na państwie. W tym celu zob. np. K. Izdebski, P. Marczewski, F. Pazderski, *Rozczarowani państwem, zadowoleni z życia...*, dz. cyt.

również odczytywać ich oczekiwanie, aby jednym z priorytetów rządu była kontrola migracji. Można by rzec najogólniej, że podejście młodych do migracji jest pragmatyczne (ostatnie badania pokazują, że dzieje się tak zarówno z lewej, jak i prawej strony)[48].

Tak oto, mimo rosnącej polaryzacji politycznej w Polsce[49], młodsze pokolenie wydaje się mniej zideologizowane i bardziej otwarte na różnorodność poglądów. To może sugerować, że młodzi ludzie są mniej skłonni do twardych podziałów i bardziej otwarci na kompromis, co stanowi istotną różnicę w porównaniu do wcześniejszych badań[50].

Teza czwarta. Młodzi poza PO–PiS-em

Na koniec wróćmy jeszcze raz do duopolu PO–PiS. Najogólniej rzecz ujmując, w Polsce młodzi wyborcy nie tworzą jednolitego elektoratu i kierują swoje poparcie zarówno w stronę ugrupowań liberalno-centrowych oraz lewicowych, jak i prawicowych.

W wyborach parlamentarnych w 2023 roku wśród osób w wieku 18–29 lat największym poparciem cieszyła się Koalicja Obywatelska (28,3%), a wysokie wyniki uzyskały również Nowa Lewica (17,7%), Trzecia Droga (16,9%) i Konfederacja (16,6%). Wśród najmłodszych wyborców PiS zajął ostatnie miejsce, uzyskując 14,9%[51]. Z kolei w pierwszej turze wyborów prezydenckich w 2025 roku wśród najmłodszych wyborców zdecydowanie przodowali Sławomir Mentzen (36,1%) z Konfederacji oraz Adrian Zandberg (19,7%) popierany przez Partię Razem. Rafał Trzaskowski z kolei otrzymał 12,2%, natomiast Karol Nawrocki – 10,5% głosów. Preferencje najmłodszych wyborców wyraźnie różniły się od ogólnopolskiego wyniku wyborów[52].

W drugiej turze wyborów najmłodsi wyborcy poparli kandydata prawicowego, Karola Nawrockiego (51,5%), podczas gdy Rafał Trzaskowski otrzymał 48,5% głosów[53]. Oba przypadki należy wiązać z odmiennymi uwarunkowaniami i motywacjami. W 2023 roku głos młodych na Koalicję Obywatelską można w dużej mierze postrzegać jako wyraz sprzeciwu wobec rządów Prawa i Sprawiedliwości. Istotnymi motywami były wówczas chęć zmiany i definitywnie odsunięcie PiS od władzy. Wybory prezydenckie w 2025 roku pokazały natomiast, że młodzi wyborcy nie muszą automatycznie kierować swojego poparcia ku głównym ugrupowaniom. W wyborach prezydenckich w 2025 roku młodzi wyborcy wyłamali się z dotychczasowego duopolu PO-PiS i w pierwszej turze wyborów postawili na nowych kandydatów, utożsamianych z młodą lewicą i młodą prawicą – na Konfederację i Partię Razem. Jednocześnie w drugiej turze część młodych wyborców poparła kandydata prawicowego, aczkolwiek nie należy tego ruchu identyfikować jako wyrazu trwałego poparcia dla jego ugrupowania, lecz jako głos sprzeciwu wobec partii rządzącej, podobnie jak to miało miejsce w wyborach w 2023 roku. Istotne znaczenie mogło mieć w tym przypadku poczucie rozczarowania niespełnionymi deklaracjami i obietnicami składanymi przez rządzących, w tym kierowanymi bezpośrednio do młodego pokolenia (prawa osób

48 Tamże.

49 Należy mieć na uwadze, że silna polaryzacja w Polsce nie wynika z tego, że Polacy mają coraz bardziej radykalne poglądy. Jej istotą są polaryzacja partyjna związana z podziałem na dwa główne obozy polityczne, PiS i PO, oraz podporządkowanie opinii wyborców ich sympatiom politycznym. Więcej na ten temat: M. Kołczyńska, M. Sychowiec, O. Szczupska, *Dimensions of Division: Structuring Ideological Polarization During Poland's Democratic Backsliding*, https://osf.io/preprints/socarxiv/xhm3q_v1.

50 Odnoszę się tutaj m.in. do badań prof. Krystyny Szafraniec oraz prof. Krystyny Skarżyńskiej.

51 A. Kądziela, *Młodzi wyborcy jako kluczowy elektorat dla wyborczego sukcesu – analiza wyników wyborów prezydenckich i parlamentarnych w latach 2015–2023*, „Studia Politologiczne" 2025, nr 78, s. 49.

52 Wyniki wyborów prezydenckich w 2025 roku na podstawie badania exit poll Ipsos dla TVP, TVN24, Polsat News.

53 Tamże.

LGBT – postulat bliski środowiskom lewicowym, ale również polityka mieszkaniowa, rynku prac i płac – istotny postulat dla młodych zarówno z lewej, jak i prawej strony)[54].

Wyniki pierwszej tury wyborów prezydenckich z 2025 roku można rozpatrywać w kontekście kształtowania się nowej osi podziału politycznego, a także poszukiwania przez młodych wyborców nowej twarzy reprezentacji politycznej. Owszem, w sytuacji, kiedy trzeba opowiedzieć się po jednej z dwóch stron, młodzi potrafią poprzeć któryś z głównych obozów. Jeśli jednak nie ma takiej konieczności, to wybiorą nowych kandydatów i ugrupowania, które dają im poczucie alternatywy wobec PO i PiS.

Czy w Polsce mamy do czynienia z konfliktem idei, czy pokoleń?

Można by rzec, że jedno i drugie. Młodzi ludzie w kraju wykazują niechęć do jednoznacznego przypisywania ich do określonych kategorii, ponieważ – jak da się usłyszeć – „mogą one ograniczać ich sposób myślenia i zamykać w określonej bańce"[55]. Nie zawsze czują potrzebę jednoznacznego opowiadania się po jednej stronie podziału politycznego. Zamiast tego coraz częściej chcą samodzielnie określać własne poglądy, a także sposób, w jaki rozumieją np. swoją polskość i patriotyzm[56].

W takim ujęciu nie są po prostu „mniej polityczni". Młodzi inaczej podchodzą do polityki i zaangażowania społecznego, niż dzieje się to w przypadku starszych pokoleń. Zjawisko to, jak już wcześniej zauważono, wiąże się z faktem, że tożsamość polityczna jest uwarunkowana różnorodnymi kontekstami społecznymi, w tym doświadczeniami biograficznymi i pokoleniowymi, a także wzajemnie przenikającymi się procesami oraz zjawiskami społecznymi, które wpływają na sposób rozumienia i definiowania własnych poglądów politycznych.

Zamiast trzymać się ściśle określonych ideologii, młodzi preferują rozwiązania, które odpowiadają ich bieżącym potrzebom i postrzeganym problemom, w przeciwieństwie do wcześniejszych badań, które wskazywały na silne przywiązanie do bardziej spójnych, długofalowych wizji politycznych[57]. Wobec tego odczytuje się, że ich postawy polityczne są zróżnicowane i zmienne, co świadczy o tym, że dostosowują się do obecnych realiów. W taki oto sposób młodzi ludzie postrzegają politykę nie w kategoriach sztywnych ideologii, ale bardziej przez pryzmat konkretnych kwestii, i kształtują swoje poglądy polityczne w oparciu o bardziej osobiste, pragmatyczne motywacje.

Podsumowanie

Tożsamości polityczne młodych ludzi w Polsce przechodzą głęboką transformację. W ich przypadku dotychczasowe podziały społeczno-polityczne tracą na znaczeniu. Nie oznacza to jednak, że same podziały polityczne przestają być ważne. Nadal istotny pozostaje podział: lewica–prawica. Zmienia się przede wszystkim sposób, w jaki młodzi go rozumieją, oraz to jakie nadają mu znaczenie.

54 Zob. np. A. Kądziela, *Partycypacja młodych Polaków...*, dz. cyt.; także: K. Izdebski, P. Marczewski, F. Pazderski, *Rozczarowani państwem, zadowoleni z życia...*, dz. cyt.

55 Zob. E. Nowakowska, *Autoidentyfikacje ideowe młodej...*, dz. cyt.

56 E. Nowakowska, *Patriotyzm codzienności – jak młodzi rozumieją troskę o Polskę*, Centrum Prasowe i Komunikacji z Otoczeniem, 6 listopada 2025, https://swps.pl/centrum-prasowe/informacje-prasowe/37787-patriotyzm-codziennosci-jak-mlodzi-rozumieja-troske-o-polske.

57 W tym kontekście w szczególności warto zwrócić uwagę na badania m.in. prof. Jana Garlickiego, prof. Inki Słodkowskiej, prof. Krystyny Skarżyńskiej, a także prof. Krystyny Szafraniec.

Na zmianę postaw młodych wpływa szereg przenikających się procesów zachodzących zarówno w Polsce, jak i na świecie. Te procesy i zjawiska należy rozumieć szeroko zarówno jako czynniki ekonomiczne – takie jak rosnące koszty życia, sytuacja na rynku pracy czy dostępność mieszkań – jak i kwestie społeczne oraz kulturowe, związane m.in. z prawami człowieka oraz podejściem do własnej wolności i niezależności. W istotnym stopniu zjawiska te łączą się z postępującą cyfryzacją, dynamicznym rozwojem nowych mediów czy wzrostem mobilności społecznej[58].

Jednocześnie coraz częściej młodzi dystansują się od tradycyjnych struktur politycznych i szukają nowych form zaangażowania oraz reprezentacji, które pozwalają im lepiej wyrażać osobiste potrzeby i oczekiwania. Pokazuje to, że współcześni młodzi nie tylko zmieniają sposób postrzegania własnej tożsamości ideowej, ale również poszukują odrębnego miejsca w polityce. Próbując stworzyć swoją narrację i własną „legendę pokolenia", która w sposób zasadniczy odpowiada ich doświadczeniom i oczekiwaniom, kładą nacisk na konkretne kwestie, którym nadają symboliczne znaczenie.

W taki oto sposób młodzi redefiniują swoje miejsce w polskiej polityce. Aby to dostrzec, konieczna wydaje się rewizja języka politycznego i medialnego, pozwalająca uczciwie uwzględnić zdolność rozumienia pespektywy innych[59]. Postulowana rewizja odnosi się do procesu redefiniowania znaczeń słów i pojęć, w wyniku czego nabierają one nowych sensów w świetle określonych doświadczeń oraz uwarunkowań politycznych. Te wszystkie (ale nie tylko) czynniki wpływają na to, jak młodzi ludzie określają swoje poglądy polityczne i jak postrzegają swoje miejsce w sporach politycznych.

Wobec tego zasadne wydaje się, by powyższe kwestie włączyć na stałe do debaty nie jako jedyne marginalne wyobrażenia czy opinie, ale jako realne kategorie analizy i reprezentacji. Wtedy będzie można lepiej uchwycić to, co nie znajduje odpowiedniej reprezentacji w debacie publicznej, a jednocześnie coraz częściej daje o sobie znać, budząc zdziwienie i niezrozumienie.

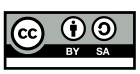
Ewelina Nowakowska – dr, politolożka, antropolożka polityki, kulturoznawczymi. Wykłada na Uniwersytecie SWPS oraz pracuje pod kierunkiem dr Melisse Laebens w projekcie postdoktoskim *Dynamika wyborcza w czasie erozji demokracji: partie, wyborcy i zmieniające się osie konfliktów* w Instytucie Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk. Absolwentka dziennikarstwa na Uniwersytecie SWPS, kulturoznawstwa i stosunków międzynarodowych. Ukończyła również Akademię Euro-Atlantycką (SEA) w Warszawie. Do jej głównych zainteresowań naukowo-badawczych należą podziały społeczno-polityczne w Polsce, rola i znaczenie polityki w świecie młodych ludzi. Ma także doświadczenie pracy w mediach: była reporterką sejmową TVP Info, redaktorką „Polski The Times" oraz współpracowała z France 24.

58 Zob. np. K. Szafraniec, *Pokolenia i polskie zmiany. 45 badań wzdłuż czasu*, Warszawa; E. Nowakowska, *Zrozumieć zmianę...*, dz. cyt.

59 W tym celu zob. jeszcze: CBOS, *Młodzi Polacy...*, dz. cyt.

Fundacja im. Stefana Batorego
Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. (48-22) 536 02 00
fax (48-22) 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Teksty udostępniane na licencji
Creative Commons. Uznanie autorstwa
na tych samych warunkach
3.0 Polska (CC BY SA 3.0 PL)

Redakcja: Izabella Sariusz-Skąpska
Korekta: Joanna Liczner
Warszawa 2026
ISBN 978-83-68802-36-8